

ЦРКВАТА "СВЕТИ НИКОЛА" СО МУЗЕЈСКА КУТУРНО-ИСТОРИСКА ВРЕДНОСТ

Православниот храм "Свети Никола" во Стрезовце (на сред село во Маало Илиевци на патот кон Маало Велковци), е најстарата позната црковна градба во селото. Оваа црква ѝ припаѓа на оригиналната хетерогена група културно-историски и црковни споменици, а според музејските диспозиции кои ги зазема на теренот таа би можела со право да се нарече црква на карпа, на која стои како издигната светла точка на аголот на едно возвишение.

Неодамна Црковниот одбор од Стрезовце одбележа 400 години од православиот храм "Свети Никола", со пригодна свеченост на која говорела проф. д-р Марјан Димитријевски, научен советник

та црква "Свети Никола" и "Свети Ѓорѓи" во село Орах, "Свети Ѓорѓи" во село Жегљане, "Свети Спас" во село Довезенце, "Света Петка" во село Младо Нагоричане и други. Сите ги придружуваат ед-

трикорабна базилика, со правоаголна форма и со димензии 22 метра должина и 10 метри широчина. Втемелена е на постари темели кои најверојатно потекнуваат од византискиот период, а првобитната основа на црквата била поголема, што го докажуваат и остатоците од та-

решната страна над влезната врата. Натписот јасно го дефинира времето на градењето на црквата "Свети Никола", а тоа е време и на црковното владеење на Пеќскиот патријарх Јован (1592-1614) и на владиката Макариј. Од забот на времето останал зачуван само дел од денешната црква, со сите нејзини духовни и културно-музејски драгоцености. Оваа стара гробишна црква е градена во вид на трикорабна базилика под кров на две води покриени со камени плочи кои порано ги имала црквата, а сега таа е со керамида. На источната страна црквата завршува со полукружна апсида, а целата црква е градена со камен тетрахид. На ѕидот кон гробиштата се наоѓа вграден изделкан релјеф на македонско сонце со облик и со зраци исти како на сон-

■ Подготвила: Милева ЛАЗОВА

во Институтот за национална историја, Ранко Максимовски, судија во пензија во Врховниот суд и митрополитот европски г. Горазд.

МАЛА СВЕТА ГОРА

Црквата "Свети Никола" во Стрезовце, се вбројува во редот на веќе познатите владетелски заветници од XIV век, меѓу кои се и манастирската црква "Свети Ѓорѓи" во Старо Нагоричане и "Успение Богородичино" кај Матејче. Кон нив се приклучуваат и останатите гробишни цркви од овој крај, кои потекнуваат од времето на османлиското владеење и избилуваат со значајни архитектонски и сликарски вредности. Меѓу нив може да се издвојат црквата "Воведение на Богородица" кај Карпино во близина на селото Орах, двете зачувани цркви "Свети Победоносец" и "Света Петка" во Младо Нагоричане - област која поради големиот број црковни храмови - околу 40, меѓу месното население е наречена Мала Света Гора. Кон оваа плејада значајни христијански православи црковни храмови се приклучуваат и двокорабна-

ЦРКОВЕН ХРА СВЕТОГОРСК

Натписот јасно го дефинира времето на градењето на црквата "Свети Никола", а тоа е време и на црковното владеење на Пеќскиот патријарх Јован (1592-1614) и на владиката Макариј.

На ѕидот кон гробиштата се наоѓа вграден изделкан релјеф на македонско сонце со облик и зраци исти како на сонцето и краците на сегашното знаме на Република Македонија.

на или две камени трпези, низа од делкани камени блокови поставени на отворен простор во непосредна близина на црквите.

Црквата "Свети Никола" е

мошните сидови. За настанувањето на црквата и нејзиното отсликување опширно говори добро зачуваниот ктиторски натпис во фреско-техника, кој се наоѓа од внат-

цето и краците на сегашното знаме на Република Македонија.

Иако нецелосно и во лоша состојба, сепак сликарството во Стрезовце е познато во

историско-уметничката наука и тоа зазема значајно место во топографијата на црковната уметност на Македонија, како дел од поствизантиската културна сфера на Балканот и пошироко. Настанувањето на фрескоживописот во црквата "Свети Никола" се поврзува со сликарските работилници кои потекнуваат од поширокиот костурски регион и мајстори уметници ангажирани од Охрид-

ни од кои четири се наоѓаат во централниот и по една на преградите пред проскомидијата и гаконикот, додека третиот и четвртиот ред имаат по 10 икони, без јасна тематска концепција. Над иконостасот се наоѓа крст со распятие, а покрај царските двери и иконостасот се наоѓаат страничните двери. Иконите датираат од околу 1890 година.

Архитектонско-декоративните детали на црквата ука-

тол и на темен камен, како и на плитката релјефна декорација во вид хексограми и други елементи. Над самата црква се наоѓа камбанаријата, која со тек на времето постојано е доградувана.

На предната страна од црквата се наоѓа селската трпеза од камен, а покрај неа има камени столови во една низа и од левата и од десната страна. Трпезата може да прими околу стотина гости и

да се заклучи дека селската гробишна црква "Свети Никола" во Стрезовце - Општина Старо Нагоричане, претставува значаен споменик на културата од самиот почеток на XVII век. Оваа црковна градба има големи архитектонски димензии, со многу архаично трикорабно решение, изразено преку издолжената правоаголна припра-та изградена со карактеристичниот камен тетрахит. Ток-

М РАМЕН НА ИТЕ АТЕЉЕА

ската архиепископија и Пеќската патријаршија. Во внатрешноста црквата изобилува со бројни фрески од средновековието, кои имаат музејска културно-историска вредност.

Фреската на ктиторот на овој божествен храм, светиот архијереј чудотворец Никола, е насликана во медалјонот сместен под лакот на преминот меѓу северниот и централниот кораб.

ЛИКОВНИ КВАЛИТЕТИ

Во црквата се наоѓа иконостас со три реда икони, кои потекнуваат од крајот на XIX век и тие се дело на македонските зографи Наце и Петре Николови. Во првиот ред се сместени престолните ико-

жуваат на влијание на исламски градителски елементи, а ова, пред сè, се однесува на широките лакови на јужниот и на западниот портал на припратата, кои се изведени со наизменично нижење на све-

посетители, кои тука престојувале по разни верски поводи, но најчесто на светите празници: Божик, Св. Јован Крстител, Велигден, Спасовден и други.

Од горенаведеното може

му затоа оваа црква спаѓа во редот на групата историски споменици, карактеристични за жеглиговскиот регион од времето на обновената Пеќска патријаршија. Вредноста на овој црковен храм е уште поголема кога се има предвид дека основниот план на оваа базилика е единствен од овој вид меѓу спомениците од поствизантискиот период од овој вид и на теренот на Македонија не може да се најде друг кој е сличен на него.

Оригиналниите фрески со ликовни квалитети зачувани, пред сè, во олтарна апсида, но и на другите делови на црквата, укажуваат дека стилските вредности, распоредот на фигурите, а особено мајсторски изведените декоративни детали, како и ликовното обликување на човечкото лице несомнено зборуваат за надарен мајстор-сликар и уметник, кој го фрескоживописувал овој црковен храм, кој е рамен на некои светогорски атељеа. Црквата "Свети Никола" во Стрезовце несомнено и натаму ќе предизвикува исклучителен интерес кај пошироката и, пред сè, кај научната јавност.